

КАНСТРУКЦЫІ З ПАЎТОРАМІ ЯК СРОДАК СІНТАКСІЧНАЙ ЭКСПРЭСІІ Ў ПУБЛІЦЫСТЫЧНЫХ АРТЫКУЛАХ БЕЛАРУСКАМОЎНЫХ І АНГЛАМОЎНЫХ ГАЗЕТ

Місцюкевіч Яніна Іванаўна

выкладчык кафедры лінгвістычных дысцыплін і міжкультурных
камунікацый установы адукацыі “Міжнародны экалагічны інстытут
імя А. Д. Сахарава БДУ”

(г. Мінск, Беларусь)

Ключавыя словы: паўторы, экспрэсіўны сінтаксіс, стылістыка, сінтаксічны паўтор, паралелізм, анафара, эпіфара, сімплока, анадзіпласіс, антытэза.

Артыкул прысвечаны аналізу выкарыстання сінтаксічных паўтараў як сродку экспрэсіўнага сінтаксісу ў беларускамоўных і англамоўных газетах і часопісах. У сувязі з адсутнасцю адзінай класіфікацыі паўтараў, у артыкуле апісваюцца некалькі найбольш папулярных. У якасці крыніц фактычнага матэрыялу выкарыстоўваюцца інфармацыйныя публіцыстычныя тэксты сацыяльна-культурнай і палітычнай тэматыкі.

Паўтор – гэта ўпарадкаванае паўтарэнне слова, словазлучэння і нават большай сінтаксічнай адзінкі (сказа або яго часткі). Упарадкаванасць выяўляецца ў тым, што адзінкі, якія паўтараюцца, знаходзяцца ў пэўнай пазіцыі, гэта значыць на пэўным месцы ў сказе, яго частцы, складаным сінтаксічным цэлым, тэксце [3]. І. В. Арнольд адзначае, што нельга разглядаць з’яву паўтору толькі як прыкмету надмернасці выказвання, таму што яны перадаюць значную дадатковую інфармацыю эмацыянальнасці, экспрэсіўнасці і стылізацыі [1].

У рамках дадзенага артыкула мы разглядаем паўторы на ўзроўні фармальнага выражэння, а менавіта – паўтор на сінтаксічным моўным узроўні.

Тэкставае адзінства, якое будзецца на аснове сінтаксічнага паўтору, амаль заўсёды падкрэсліваецца суправаджэннем лексічных ці фанетычных паўтараў. Прыклады такога сінергічнага ўзаемадзеяння паўтараў розных моўных узроўняў сустракаюцца як у беларускамоўнай, так і ў англамоўнай публіцыстыцы.

На сёняшні дзень агульнапрынятай класіфікацыі сінтаксічных сродкаў экспрэсіі не існуе. Так, напрыклад, Д. Э. Разенталь разглядае як віды сінтаксічнага паўтору толькі паралелізм, антытэзу і перыяд, а анафару, эпіфару, стык і кальцо адносіць да лексічных паўтораў [3]. Згодна з класіфікацыяй, на якую мы абапіраемся ў сваёй працы і якая прадстаўлена ў працах даследчыцы Н. Э. Шандрохі, сінтаксічныя канструкцыі, пабудаваныя на паўторах належаць да фігур павелічэння аб'ёму выказвання, сярод іх такія канструкцыі і з'явы як анафара, эпіфара, стык, кальцо, сінтаксічны паралелізм, сімплока, хіязм, антытэза, гемінацыя і інш [4]. Як слушна падкрэслівае І. В. Арнольд, там, дзе мы сустракаем паўторы, амаль заўсёды прысутнічае з'ява стылістычнай канвергенцыі, такім чынам, лексічныя, фанетычныя, семантычныя і сінтаксічныя паўторы цесна ўзаемадзейнічаюць у тэксце [1].

Найбольш характэрным тыпам лексічнага паўтору, які суправаджае парны сінтаксічны паўтор, з'яўляецца анафара. Анафарычны паўтор можа мець розную глыбіню і ўключаць як службовыя, так і знамянальныя словы: *Moving the embassy to Jerusalem will unfold over 'years,' a senior White House official said; 'It won't be immediate, it won't be months, it won't be quick'* (The Daily Mail, 06.12.2017 г.). У дадзеным прыкладзе поўная трохэлементная анафара сумяшчаецца са з'явай градацыі, што выкарыстоўваецца з мэтай ўзмацніць эмацыйнасць, дзякуючы ўзыходнай танальнасці, апісаць напружанасць, сур'ёзнасць моманту.

Паўторы, пры якіх паўтараюцца канчаткі смежных ці суадносных адзінак – эпіфары, сустракаюцца значна радзей: *The current highly charged political environment is making it easier for the Russians to achieve their goal. The hyperbolic debate over the release of the FISA memos by the House Intelligence Committee further helps the Russians achieve their aim* (The Atlantic, 09.02.2018 г.). Тут эпіфара з'яўляецца няпоўнай (ці варыятыўнай), таму што ў другой яе частцы замест назоўніка *goal* выкарыстоўваецца сінанімічны назоўнік *aim*. З дапамогай эпіфары фіксуецца ўвага чытача, акцэнтаецца логічнае ядро выказвання.

Калі два адрэзка выказвання маюць аднолькавыя пачаткі і канчаткі, г. зн сумяшчаюць анафару і эпіфару, то гэта з'ява мае назву сімплока: *When the public loses trust in the press, the Russians are winning. When the press is hyper-critical of Congress for executing oversight and providing transparency on the actions taken by the leaders of our law-enforcement agencies, the Russians are winning. When Congress and the general public disagree simply along party lines, the Russians are winning. When there is friction between Congress and the executive branch resulting in the further erosion of trust in our democratic institutions, the Russians are winning* (The

Atlantic, 09.02.2018 г.). Такую канструкцыю звычайна нярэдка можна сустрэць у публіцыстычных артыкулах, звязана гэта з яе складанасцю, падкрэсленай дэманстратыўнасцю, а значыць, і моцным эфектам уздзеяння на рэцыпіента.

Іншым тыпам сумяшчэння лексічнага і сінтаксічнага паўтораў з'яўляецца паўтор-падваенне, які досыць шырока прадстаўлены ў публіцыстычных артыкулах: *Глядзіць, глядзіць, а потым як плясне рукамі. Ішоў і ішоў на заснежанай прасторы, якой, здавалася, не будзе канца. Усё няма і няма...* (“Польмя”, 13.07.2017 г.).

Часта двухэлементны сінтаксічны паўтор засноўваецца на яшчэ адным экспрэсіўным сродку – антытэзе, гэта значыць утрымлівае ў сабе супрацьпастаўленне дзвюх з'яў рэчаіснасці: *Both imperialism and liberalism (and their cognates) have a multiplicity of meanings, employed in a multiplicity of contexts* (The National interest, 17.10.2017 г.).

Элементы паўтору могуць быць абазначэннямі розных аспектаў адлюстраванай сітуацыі: апісанні, характарыстыкі, эмоцыі, прыкметы, дзеянні. Яны дапамагаюць пабудаваць новыя, складаныя сэнсы, надаюць мове экспрэсіўную афарбоўку, перадаюць пачуцці і інтэнцыі аўтара, як экспліцытна, так і імпліцытна: *The German advance saw some of the fiercest fighting of the war, as the armies destroyed the entire city in a battle fought street by street, building by building, and sewer by sewer* (The Telegraph, 01.02.2018 г.); *Калі ты робіш правільныя рэчы, гэта абавязкова прынясе плён — можа, не такі, як ты чакаў, не тады, калі ты чакаў, але вынік будзе...* (“Звязда”, 05.08.2017 г.).

Адной з самых распаўсюджаных канструкцый з паўторам у публіцыстыцы з'яўляецца стык ці анадзіпловіс (падхват): *Кліп адпавядаў тэксту песні. Тэкст песні адпавядаў таму, што я чуў тады са сваёй першай аўдыёкасеты* (“Маладосць”, 07.02.2018 г.). Як бачна з прыкладу, канец аднаго сегмента выказвання поўнасьцю супадае з пачаткам наступнага. Анадзіпловіс дапамагае будаваць тэкст на аснове прычынна-выніковых сувязяў, што надае яму рысы разважання, апісвае паступовае разгортванне думкі аўтара, стварае атмасферу даверу, няспешнасці, спакою.

Розныя віды сінтаксічных канструкцый з паўтормі, у прыватнасці анафары, эпіфары, сімплокі, стыкі, як бачна ў прааналізаваных прыкладах, структуруюць выказванні, зыходзячы з сэнсавай нагрукі, і прыцягваюць увагу рэцыпіента да важных, з кропкі гледжання аўтара, ў сэнсавым дачыненні элементаў, спрыяюць узбагачэнню зместу тэкста, стварэнню ў чытача больш глыбокага разумення думкі аўтара і ўспрымання аўтарскай інтэнцыі, пашыраюць сугестыўныя магчымасці публіцыстычных артыкулаў.

Літаратура

1. Арнольд, И. В. Стилистика. Современный английский язык: учебник для вузов / И.В. Арнольд. – 4-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 384 с.
2. Комлев, Н. Г. Словарь иностранных слов / Н. Г. Комлев. – М. : ЭКСМО, 2006. – 669 с.
3. Розенталь, Д. Э. Справочник по правописанию, произношению, литературному редактированию: пособие для учителя / Д. Э. Розенталь, Е. В Джанджакова. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : ЧеРо, 1998. – 400 с.
4. Шандроха, Н. Э. Экспрэсіўны сінтаксіс: вучэб.-метаэд. дапам. / Н. Э. Шандроха. – Гродна : ГрДУ, 2002. – 62 с.